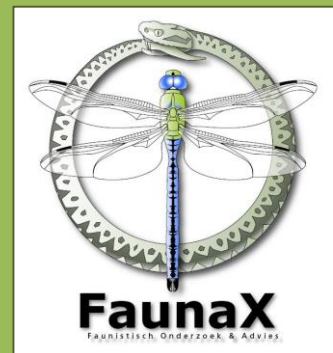

2015

Ecologisch onderzoek

Vleermuizen en vogels

MFA Anjum

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B

8401 BL Gorredijk

0513-435024

info@faunax.nl

www.faunax.nl

Lid van Netwerk Groene Bureaus

Ecologisch onderzoek

Vleermuizen en vogels

MFA Anjum

Inventarisatie van vleermuizen en vogels in het kader van de Flora- en faunawet

Gorredijk, 14 oktober 2015

In opdracht van:

Rho Advies voor de Leefomgeving

Contactpersoon:

Mw. F. Ankersmit

Uitvoering:

Bureau FaunaX

Veldwerk:

Mevr. ir. J. Arisz, dhr. E. Visser en dhr. Ü. Dolap

Rapportage:

Mw. ing. T. Wiersma

Autorisatie:

Mw. ing. W. de Boer

Foto's voorpagina:

Impressie van het plangebied

INHOUDSOPGAVE

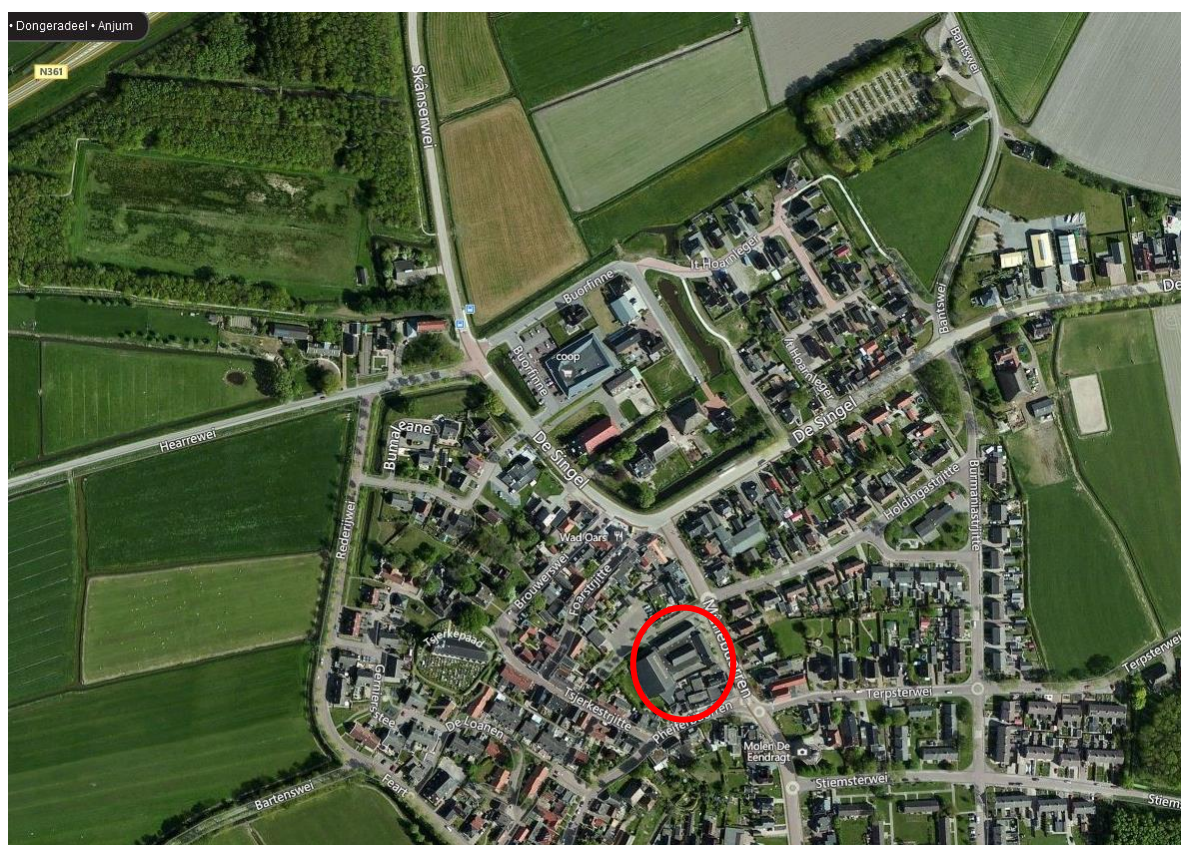
1.	INLEIDING.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Ligging en karakteristiek	3
1.3	Ecologische wet- en regelgeving	4
1.3.1	Natuurbeschermingswet.....	4
1.3.2	Ecologische hoofdstructuur en Verordening Romte Fryslân	4
1.3.3	Flora- faunawet	4
2.	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	5
2.1	Algemeen.....	5
2.2	Vleermuizen	5
2.3	Huismussen.....	5
3.	ONDERZOEKSRESULTATEN.....	6
3.1	Vleermuizen	6
3.1.1	Verblijfplaatsen	6
3.1.1	Vliegroutes en foerageergebied	7
3.2	Huismussen.....	7
3.3	Overige broedvogels	7
4.	OVERZICHT EN EFFECTBESPREKING	8
4.1	Overzicht beschermde soorten	8
4.2	Gevolgen en mitigerende maatregelen	8
4.2.1	Vleermuizen	8
4.2.2	Broedvogels (m.n. huiszwaluw).....	9
4.3	Overzicht vervolgstappen.....	9
	BRONNEN EN LITERATUUR.....	10
	BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET.....	11
4.4	Algemene zorgplicht.....	11
4.5	Verbodsbepalingen	11
4.6	Omgaan met beschermde soorten	11
4.7	Vogels	12
4.8	Zorgvuldig handelen	12

1. INLEIDING

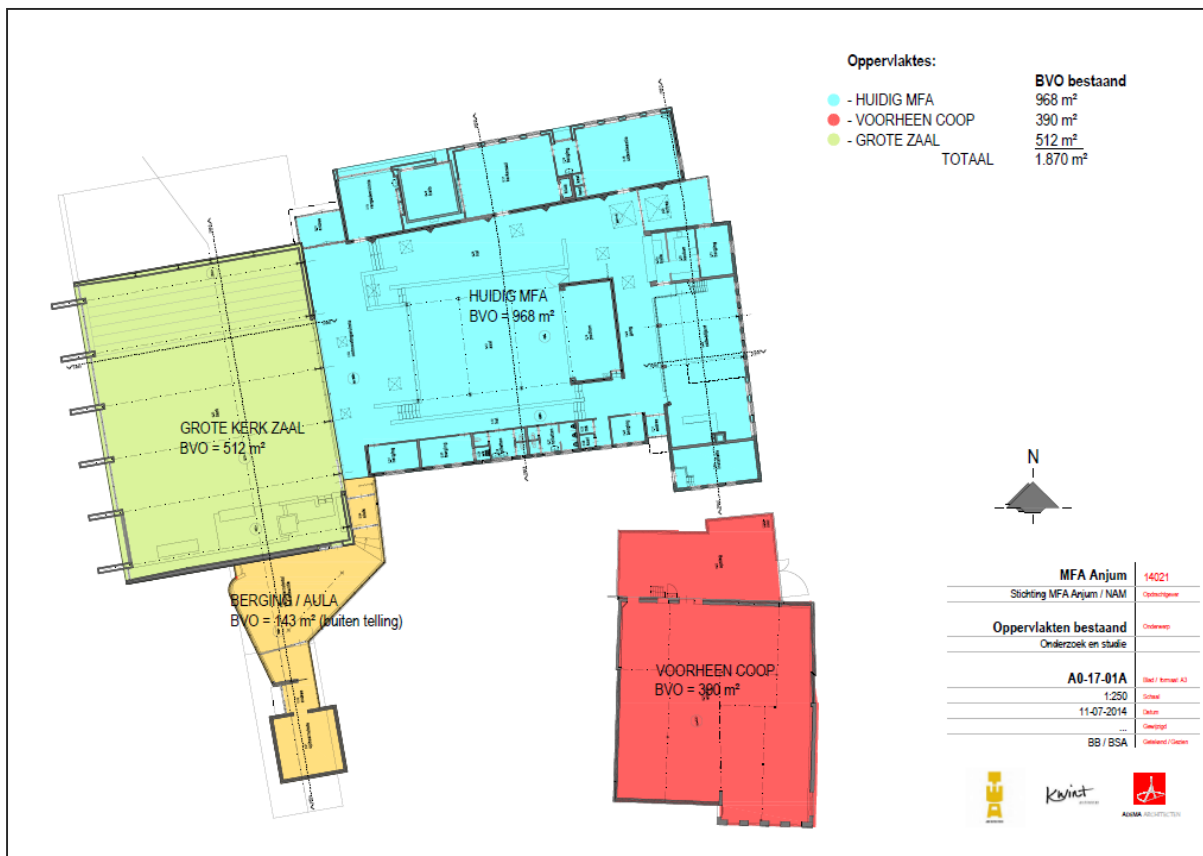
1.1 Aanleiding

Aan de Mûnebuorren 11 in Anjum (Gemeente Dongeradeel) is nieuwbouw van de huidige MFA (multifunctionele accommodatie) voorzien. Hiertoe worden de bestaande MFA (“De Dobbe”) en de naastliggende voormalige supermarkt gesloopt. De aan de MFA liggende kerkzaal blijft behouden. Op de vrijgekomen locatie wordt een nieuwe MFA gebouwd. De locatie van het plangebied is weergegeven in figuur 1.1. De huidige situatie en toekomstige invulling van de MFA zijn weergegeven in de figuren 1.2 en 1.3.

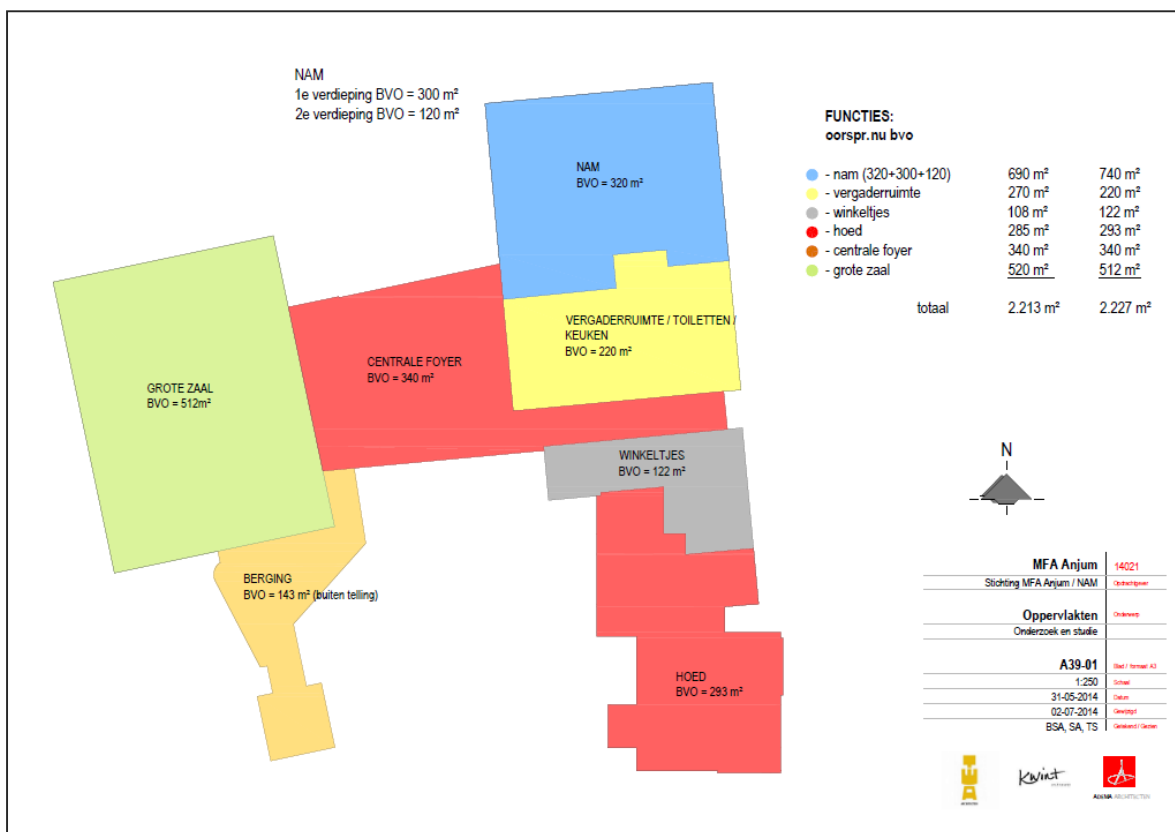
Omdat het een ruimtelijk plan betreft, is toetsing aan de flora- en faunawet noodzakelijk. In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte is door Bureau FaunaX op 10 december 2014 een ecologische quickscan uitgevoerd waarbij is onderzocht of er zich binnen de invloedssfeer van het project beschermde soorten of beschermd leefgebied bevindt. Uit deze quickscan is gebleken dat de MFA ongeschikt is voor gebouwbewonende vogels. De voormalige supermarkt is in principe wel geschikt voor huismussen vanwege onderbrekingen in de overgangen van de verschillende dakdelen. Bovendien zijn alle gebouwen geschikt voor vleermuizen. Naar aanleiding van deze quickscan is daarom in 2015 aanvullend onderzoek verricht naar huismussen en vleermuizen. Dit rapport geeft de resultaten van dit onderzoek weer.

Figuur 1.1. Locaties van beide plangebieden in Anjum (luchtfoto: Bing maps).

Figuur 1.2. Huidige situatie van MFA De Dobbe (gegevens Rho adviseurs voor leefruimte).

Figuur 1.3. Toekomstige invulling van de MFA (gegevens Rho adviseurs voor leefruimte).

1.2 Ligging en karakteristiek

Het plangebied bestaat uit de bebouwing van De Dobbe en de voormalige supermarkt aan de Mûnebuorren te Anjum. MFA De Dobbe is gelegen aan de Mûnebuorren 11 te Anjum. Het bestaat uit drie aan elkaar gebouwde blokken. Alle drie de blokken zijn opgetrokken uit baksteen en elk blok heeft een pultdak met dakpannen. De eerste twee blokken betreffen open ruimtes waarvan de zolders vanaf de grond zichtbaar zijn. Het derde blok heeft een afgesloten zolderruimte die niet in gebruik is. Tegen de MFA aan ligt de kerkzaal, deze blijft onveranderd gehandhaafd. Direct naast de MFA ligt de voormalige COOP supermarkt, welke momenteel leeg staat. De supermarkt bestaat uit een centraal gebouw en twee aanliggende schuren. Het centrale gebouw heeft een schuin dak met dakpannen. Beide schuren hebben een plat dak. Figuur 1.4 geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 1.4. Impressie van het plangebied aan de Mûnebuorren, met boven de huidige MFA en beneden de voormalige COOP supermarkt, gezien vanaf de MFA.

1.3 Ecologische wet- en regelgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet.

1.3.1 *Natuurbeschermingswet*

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet). Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn voor of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is/wordt aangewezen.

Het plangebied ligt in de nabijheid van de Natura 2000-gebieden Lauwersmeer en Waddenzee. Neem hierover contact op met het Bevoegd Gezag, provincie Fryslân.

1.3.2 *Ecologische hoofdstructuur*

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor het creëren en vormgeven van een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Indien een ruimtelijke ingreep binnen de begrenzing van de EHS plaatsvindt moet een 'nee, tenzij' procedure worden doorlopen en zal bij doorgang van de ingreep in de regel compensatie en mitigatie noodzakelijk zijn.

Het plangebied ligt niet binnen de EHS. Toetsing aan de EHS is daarom niet aan de orde.

1.3.3 *Flora- faunawet*

De Flora- en faunawet beschermt in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet bevat een aantal verbodsbepalingen die zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Het is niet toegestaan planten te plukken en dieren te doden, te vangen of te verstoren die onder de Flora- en faunawet vallen. Naast deze verbodsbepalingen is de zorgplicht opgenomen die voor alle dieren geldt. De zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor dieren.

De dier- en plantensoorten die zijn opgenomen op de Flora- en faunawet zijn onderverdeeld in drie tabellen, waarbij de soorten op tabel 1 het lichtst beschermd zijn en die op tabel 3 het zwaarst. Vogels hebben een aparte status. Alle inheemse in Nederland broedende vogelsoorten zijn tijdens de broedperiode zwaar beschermd. Tevens is er een groep vogelsoorten aangewezen waarvan het nest het gehele jaar, dus ook buiten de broedtijd, beschermd is. Deze groep is weer onderverdeeld in vijf categorieën. Voor meer informatie zie de bijlage I bij dit document.

2. ONDERZOEKSMETHODIEK

2.1 Algemeen

Bij de planning van het veldwerk is rekening gehouden met de optimale periode waarin verschillende soortgroepen geïnventariseerd kunnen worden. Deze optimale periode hangt bijvoorbeeld samen met vliegtijd, broedtijd en balts. Er is door RvO voor een aantal diersoorten een standaard opgesteld waarin deze optimale periode wordt genoemd. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, werkt Bureau FaunaX zoveel mogelijk volgens deze standaarden.

2.2 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen in het plangebied van de MFA aan de Mûnebuorren. Afhankelijk van de soort verblijven vleermuizen in bomen (zoals rosse vleermuis, watervleermuis, bosvleermuis en franjestaart), in gebouwen (gewone dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis) of zowel in bomen en gebouwen (ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis en baardvleermuis). De meeste soorten maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen.

Tabel 2.1 geeft de details weer van het onderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd conform het zogeheten Vleermuisprotocol (NGB en Zoogdiervereniging; versie 27 maart 2013). Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector type Petterson D240X met zowel heterodyne als vertraagde opnamemogelijkheden. De sonargeluiden zijn geanalyseerd met gespecialiseerde software (Batsound). Daarnaast is er gebruik gemaakt van een verrekijker en een sterke zaklamp.

Tabel 2.1 Details van het nader onderzoek naar vleermuizen in het plangebied.

Datum	Periode	Begin- en eindtijd	Zon op of onder	Weersomstandigheden
1 juni 2015	kraamtijd	21.35-23.35	21.48 zon onder	11°C, bewolkt, weinig wind
16 juli 2015	kraamtijd	03.35-05.35	05.39 zon op	14°C, motregen, windstil
3 sept 2015	paartijd	20.20-22.20	20.23 zon onder	10°C, helder, W3
26 sept 2015	paartijd	19.30-21.30	19.30 zon onder	13°C, licht bewolkt, W3

2.3 Huismussen

Voor het onderzoek naar huismussen zijn er twee ochtendbezoeken aan het plangebied gebracht. De inventarisaties zijn uitgevoerd onder goede weersomstandigheden. Er is hierbij gelet op huismussen met nestindicerend gedrag, zoals nestbouw, het bezoek van een huismus aan een waarschijnlijke nestplaats, transport van voedsel of ontlastingspakketjes, hoorbaar bedelende jongen in het nest, zingende mannetjes op de dakrand of baltsende paartjes bij een potentiële nestplaats. Tabel 2.2 geeft de details weer van het onderzoek.

Tabel 2.2 Details van het nader onderzoek naar huismussen in het plangebied.

Datum	Periode	Begin- en eindtijd	Zon op	Weersomstandigheden
21 april 2015	Broedseizoen	08.15-09.00	06.31 uur	15°C, bewolkt, droog, wind W3
5 juni 2015	Broedseizoen	10.30-11.15	05.22 uur	18°C, helder, droog, wind 2-3

3. ONDERZOEKSRÉSULTATEN

3.1 Vleermuizen

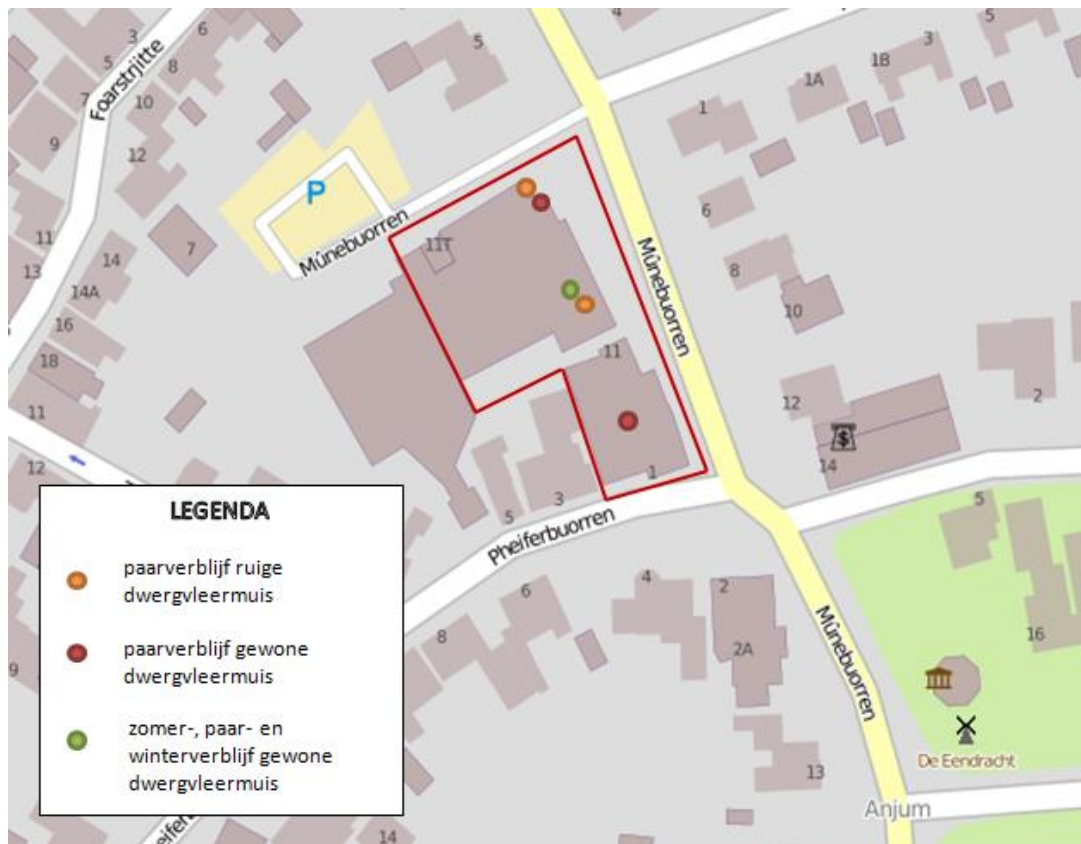
In het plangebied zijn vier vleermuissoorten waargenomen. Het gaat om de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). Tabel 3.1 laat de functie van het plangebied voor de betreffende soorten zien. Ook toont deze tabel wanneer de betreffende soort is waargenomen en in welk aantal.

Tabel 3.1 Functies van het plangebied voor de verschillende vleermuissoorten en data van waarneming.

Soort	Functie	Datum	Max. aantal
Gewone dwergvleermuis	verblijfplaats	03-09, 26-09	2
	foeragerend	alle onderzoeksronden	2-4
Ruige dwergvleermuis	verblijfplaats	16-07, 03-09, 26-09	3
	foeragerend	alle onderzoeksronden	3-6
Laatvlieger	overvliegend	01-06, 16-07, 03-09, 26-09	3
Rosse vleermuis	overvliegend	01-06	2

3.1.1 Verblijfplaatsen

Er zijn tijdens het nader onderzoek in totaal vier verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de gebouwen in het plangebied. Het gaat om twee paarverblijven van ruige dwergvleermuizen en twee jaarrond gebruikte verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen.

Figuur 3.1 Verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuizen in de bebouwing van het plangebied.

Tijdens het ochtendbezoek op 16 juli 2015 is de eerste verblijfplaats aangetroffen. Rechts van de schoorsteen van het gebouw bevindt zich een opening die toegang verschaft naar een

verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen. Er wordt ingeschat dat de verblijfplaats ongeveer 5-7 dieren betreft. Op 3 september is een ruige dwergvleermuis waargenomen die onder de nokpannen aan de noordoostkant van het gebouw vandaan uitvloog. Daarnaast werd boven het dak van de voormalige supermarkt een langdurig baltsroepende gewone dwergvleermuis waargenomen, wat duidt op een paarverblijf op die plaats, waarschijnlijk ergens onder de dakpannen. Tenslotte zijn op 26 september meerdere paarverblijfplaatsen van zowel gewone als ruige dwergvleermuis aangetroffen. De locaties van de verblijfplaatsen zijn weergegeven in figuur 3.1.

3.1.1 Vliegroutes en foerageergebied

Binnen het plangebied is geen essentieel foerageergebied en zijn geen essentiële vliegroutes van vleermuizen aanwezig.

3.2 Huismussen

Binnen het plangebied zijn geen nestplaatsen van huismussen aangetroffen.

3.3 Overige broedvogels

In het groen rond de MFA is slechts in zeer beperkte mate nesthabitat voor broedvogels aanwezig, maar gebruik tijdens het broedseizoen door bijvoorbeeld merel is niet geheel uit te sluiten. Verder bevinden zich onder de daklijst van de voormalige supermarkt drie nestkommen van huiszwaluwen. Ook huiszwaluwen maken vrijwel ieder jaar opnieuw gebruik van de nestkom van het jaar ervoor, maar zijn ten opzichte van gierzwaluwen wat meer flexibel wat betreft het accepteren van een nieuwe nestplaats. Een ander verschil is dat huiszwaluwen, in tegenstelling tot gierzwaluwen, hun eigen nestkom maken van klei, strootjes en speeksel. Huiszwaluwen broeden tot zeer laat in het seizoen, in sommige jaren tot wel half september.

Figuur 3.2 Locaties van de nestkommen van huiszwaluwen in het plangebied.

4. OVERZICHT EN EFFECTBESPREKING

4.1 Overzicht beschermde soorten

Binnen de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, holen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die de vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn alleen die soorten opgenomen, waarvoor het plangebied onderdeel vormt van hun leefgebied en/of levenscyclus en waarvoor de geplande ontwikkelingen mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 4.1 Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende beschermde flora en fauna in het plangebied.

Soortgroep	Soort	Aanwezigheid	T ₁	T ₂	T ₃	Vogel-richtlijn	Opmerking
Vogels	huiszwaluw	3 nesten				x	tijdens broedseizoen
	algemeen voorkomende broedvogels	in openbaar groen				x	tijdens broedseizoen
Zoogdieren	gewone dwergvleermuis	3x in gebouw			x		jaarrond, paarverblijf
	ruige dwergvleermuis	2x in gebouw			x		paarverblijf

Beschermingsstatus Flora- en faunawet: T₁ = Tabel 1; Licht beschermd, T₂ = Tabel 2; Middelzwaar beschermd, T₃ = Tabel 3; Zwaar beschermd

4.2 Gevolgen en mitigerende maatregelen

In ruimtelijke projecten dient, zoals gezegd, rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten. Wanneer dat niet of onvoldoende gebeurt, kunnen wetsovertredingen aan de orde zijn, wat kan leiden tot vertragingen in het project. Door op de juiste manier rekening te houden met de aanwezige soorten, kunnen deze problemen vaak op eenvoudige wijze worden voorkomen. In het plangebied dient daarom rekening gehouden te worden met verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuizen, en het broedseizoen, met name die van de huiszwaluw.

4.2.1 Vleermuizen

Met de beoogde sloop van de gebouwen gaan vijf verblijfplaatsen verloren: één jaarrond gebruikte verblijfplaats van gewone dwergvleermuis, twee paarverblijven van gewone dwergvleermuis en twee paarverblijven van ruige dwergvleermuis. Vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of zelfs geheel verdwenen. Als zich in een te slopen gebouw een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat vleermuizen meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel van de populatie lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn daarom afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Om die reden zijn vleermuizen ook erg plaatstrouw: een geschikte verblijfplaats wordt generaties lang gebruikt.

Mitigerende maatregelen bestaan uit het werken buiten de gevoelige periode van vleermuizen (de winterrust van 1 november tot 1 april), het voorafgaand aan de sloop ongeschikt maken van de gebouwen voor vleermuizen en het aanbieden van tijdelijke en permanente alternatieve verblijfplaatsen.

Voor iedere verblijfplaats die verloren gaat wordt door het Bevoegd Gezag een compensatiefactor vier gehanteerd. Om die reden moeten in totaal 20 alternatieve

verblijfplaatsen (vleermuiskasten) worden aangebracht. De flora- en faunawet schrijft voor dat er op geen enkel moment, ook niet tijdelijk, een achteruitgang van verblijfplaatsen mag optreden. Dit betekent dat er zowel zo tijdelijke kasten (tijdens de bouwfase) als zo permanente voorzieningen (in de nieuwbouw) moeten worden aangebracht.

De tijdelijke vleermuiskasten ter vervanging van de vleermuisverblijfplaatsen moeten ruim voor de sloop opgehangen worden, zodat vleermuizen de tijd krijgen om de nieuwe verblijfplaats te vinden en accepteren. In de praktijk verdient het daarom de aanbeveling om zo snel mogelijk, soms al voor de ontheffingsaanvraag, tijdelijke vleermuiskasten te realiseren. Vervolgens worden in de nieuwbouw permanente verblijfplaatsen aangebracht.

4.2.2 Broedvogels (m.n. huiszwaluw)

Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens hun broedtijd beschermd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Door te werken buiten het broedseizoen kan voorkomen worden dat dit gebeurt. De huiszwaluw broedt van mei tot september. Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en voorkomen wordt dat zich op het werkterrein broedvogels vestigen, dan is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. Hierbij dient dan wel ecologische begeleiding te worden ingeschakeld. In de nieuwbouw kunnen door simpele ingrepen weer nieuwe plekken gemaakt worden voor huiszwaluwen. Dit is echter geen verplichting vanuit de flora- en faunawet.

4.3 Overzicht vervolgstappen

Om de werkzaamheden binnen de kaders van de Flora- en faunawet uit te voeren, bevelen wij de volgende vervolgstappen aan:

- Het aanvragen van een **ontheffing Flora- en faunawet** voor de gewone en ruige dwergvleermuis. RvO hanteert een doorlooptijd van ongeveer 12 weken voor een ontheffingverlening.
- Voor deze ontheffingsaanvraag dienen een zogeheten **Activiteitenplan** en een **Ecologisch Werkprotocol** te worden opgesteld waarin gedetailleerder uiteen wordt gezet op welke wijze rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten.
- Bij de **planning van de sloop** rekening houden met de winterrusttijd van vleermuizen (globaal van 1 november tot 1 april) en met het broedseizoen, met name van die van de huiszwaluw (globaal van mei tot september).
- Het aanbieden van tijdelijke (voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden) en permanente (in de nieuwbouw) **alternatieve verblijfplaatsen** voor vleermuizen. Voor huiszwaluw is dit optioneel.
- Het verdient de aanbeveling om de tijdelijke vleermuiskasten zo snel mogelijk te realiseren.
- Alle maatregelen uitvoeren onder begeleiding van een ecooloog (zogenoemde ecologische begeleiding).

5. BRONNEN EN LITERATUUR

Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur. *Vleermuisprotocol 2013*, 27 maart 2013. www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO, 2015). Soortenstandaards:

- Gewone dwergvleermuis
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

www.vleermuizenindestad.nl

www.synbiosis.alterra.nl

www.sovon.nl

6. BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming vastgelegd. Hiermee is ook de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. De volgende wetsartikelen- en bepalingen uit deze wet zijn, in het onderhavige geval, relevant:

6.1 Algemene zorgplicht

De zorgplicht (artikel 2) houdt in dat eenieder dient te voorkomen dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen heeft voor alle in het wild levende planten en dieren. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden. De zorgplicht geldt altijd en overal, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

6.2 Verbodsbepalingen

- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
 - Artikelen 9 tot en met 12 verbieden het doden, verontrusten, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren, dan wel het beschadigen, vernielen, uithalen of verstoren van hun nesten, holen of andere voortplantings-, vaste rust- of verblijfsplaatsen.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

6.3 Omgaan met beschermde soorten

Op 23 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) omtrent artikel 75 van de Flora- en faunawet is van kracht geworden. Voor het verkrijgen van vrijstellingen. In de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld in **drie beschermingscategorieën** (Tabellen 1, 2 en 3). **Vogels** vallen hierbuiten en worden apart behandeld. Deze nieuwe indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de beschermde soorten in Nederland, waarbij ook beschermde soorten van de Europese Habitatrictlijn zijn ingepast. Het betreft de volgende beschermingscategorieën ingedeeld in drie tabellen:

1. Tabel 1: Licht beschermde soorten:	vrijstelling
2. Tabel 2: Middelzwaar beschermde soorten:	gedragscode of ontheffing
3. Tabel 3: Zwaar beschermde soorten:	ontheffing

Tabel 1-soorten: Dit betreft een aantal licht beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht. Voor schade aan deze soorten geldt op voorhand een *vrijstelling*, mits bij ingrepen sprake is van bestendig beheer- en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen. Als dit niet het geval is, moet er alsnog een ontheffingsaanvraag worden gedaan, waarbij getoetst wordt volgens het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (de lichte toets).

Tabel 2 –soorten: Beschermde soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling wordt verleend, maar kan worden gewerkt volgens een door het Ministerie goedgekeurde *gedragscode*. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfsplaatsen wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. Er moet *aantoonbaar* volgens een goedgekeurde *gedragscode* worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd dienen te worden.

Als er nog geen gedragscode is of niet volgens een gedragscode gewerkt wordt, moet bij overtreding van de artikelen 8 – 12 van de Flora- en faunawet alsnog een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan dient plaats te vinden, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende

populaties. Als dit inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied noodzakelijk is. Daarnaast moet worden voldaan aan de zorgplicht

Tabel 3-soorten: Dit betreffen de meest zwaar beschermde soorten (waaronder soorten die vermeld zijn in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Een ontheffingsaanvraag voor eventuele schade aan deze soorten wordt getoetst via een zogenaamde 'uitgebreide toets'. Voor het verkrijgen van een *ontheffing* moet aan vier criteria worden voldaan:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang
- 2) er is geen alternatief voor de ingreep
- 3) de ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort
- 4) er wordt voldaan aan zorgvuldig handelen (zie paragraaf 'Zorgvuldig handelen' hieronder).

6.4 Vogels

Vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en worden in de opzet van de Flora- en faunawet apart behandeld. Voor vogels geldt tijdens het broedseizoen een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. In de praktijk betekent dit dat met name het broedseizoen ontzien dient te worden, aangezien juist in deze periode sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden, zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn.

Naast de bescherming tijdens het broedseizoen, is in 2009 voor vogels een aangepaste lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nestplaatsen jaarrond beschermd zijn. Dit betreft vogelsoorten die de nestplaats jaarrond gebruiken of soorten die jaarlijks terugkeren naar hetzelfde nest. De lijst met vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen bestaat uit vijf categorieën:

- 1) Nesten die, behalve tijdens het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats
- 2) Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
- 3) Nesten van vogels, zijnde niet koloniebroeders, die elke broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
- 4) Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet tot nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
- 5) Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De soorten uit categorie zijn niet onder alle omstandigheden jaarrond beschermd, maar vragen wel extra onderzoek. Middels een omgevingscheck zal voor deze soorten onderzocht moeten worden of voldoende alternatieve nestgelegenheid beschikbaar is. Ook kan sprake zijn van zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die nesten van vogelsoorten uit deze categorie wel jaarrond beschermd maken.

Een ontheffingsaanvraag voor vogels wordt getoetst middels een 'uitgebreide' toets.

6.5 Zorgvuldig handelen

Zorgvuldig handelen (artikelen 2b, 2c, 2d en 16 c AMvB) is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd en gaat een stapje verder dan de zorgplicht. Niet zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep voor gevolgen kan hebben. Een initiatiefnemer moet altijd vooraf inventariseren welke beschermde (niet vrijgestelde) soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep wordt gepland. Ook moet de initiatiefnemer in redelijkheid op actieve wijze alles doen of juist laten om te

voorkomen, of zoveel mogelijk beperken, dat de artikelen 8 – 12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. Een belangrijke eerste stap daartoe is bijvoorbeeld een juiste planning van de werkzaamheden, om te voorkomen dat dieren in de voortplantingstijd verstoord worden.